

Forfatter: Fortegnelsen over Trykkefrihedens Skrifter II, stk. 22

Titel:

Citation: "Fortegnelsen over Trykkefrihedens Skrifter II, stk. 22", i *Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Fortegnelsen bind 2, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-30, anm. nr. 1-447, dækkende 14.09.71-13.09.72*, Kanneworff, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-4_002-shoot-workid4_002_022.pdf (tilgået 09. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Fortegnelsen bind 2, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-30, anm. nr. 1-447, dækkende 14.09.71-13.09.72

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

[↶](#)

337

Fortegnelsen over alle udkomne Skrifter, siden

[✕](#) Trykfriheden.

[✕](#) Anden Aargang, 22. Stykke.

[✕](#) No. 299.

[✕](#) Denne Verden i trende periodisk-af-

[✕](#) vexlende Bestemmelser, beviist at være den allerbeste Verden af alle muelige Verdener, som af GUD kunde skabes, til at faae det rette Begreeb om denne Verden og dens Beboere, men fornemmelig om denne Verdens og dens Beboeres sande SelvEier; forestilt af Erhard Struntz; trykt hos J. N. Thiele, og selges hos Monst. Alsing, Hører ved Frue Latinske Skole, stor 53 og et halv Ark i 4to, for 3 Mk. 10 Skilling.

2

[✕](#) 338

[✕](#) Her have vi da den beste Verden, som saa længe, er søgt! — denne Verden er vor; det har Hr. S. beviist baade paa Tydsk og Dansk, — En Selsomhed! men for liden til at opholde os længe ved i et Skrift, der har saa mange af det Slags! — Læseren maae ikke vente, at det er Philosophen, som her skal afgjøre dette store Probleme, om denne Verden er den beste?

[✕](#) Ney! Fornuften, sig selv overladt, ledes ikkuns her ind i Labyrinth, hvoraf den ingen Udgame finder. Vor Forf. vil intet antage i denne Sag, uden hvad der kan gotgjøres af den hellige Skriftes Grunde. Og deri kunne vi nok biefalde ham; og dog tillige ønske ham en sund Philosophie, i det ringeste saa meget Anstrøg deraf, at det vi kalde Orden, bestemte udtykke, regelmæssige Slutninger ikke skulde blevet saa ofte savnede Egenskaber i hans Afhandling. Forf. synes i sær at sysselsætte sig med at bevise denne Verdens (d. e. vor Jords) 3de Periodisk afvexlende Bestemmelser; den første af disse endtes ved de onde Englers Fald og Udstødelse; thi deres Boelig eller Fyrstendømme var Jorden i sin første Periode — Den anden Periodiske Bestemmelse begynder med Jordens Fornyse ved Menneskets Skabelse (og denne er det Moses forstaaer ved Skabelsen) og gaaer indtil den Dag, vi kalde den yderste; da Jorden slet ikke skal til intet gjøres, men allene

3

[✕](#) befries fra Forkrænkeligheden, og omdannes til sin første Herlighed, og denne er dens 3die Periodisk afvexlende Bestemmelse — Forfatteren bruger Bibelske Sprog over alt, som Grunde til at bevise disse 3de Sætninger; og ofte nærmer hans Beviser sig temmelig til Sandsynlig- heden der, hvor hans Sætning er ellers meest paradox; — Men det, som synes at skulde være Forfatterens Hoved-Sag, nemlig at bevise

[✕](#) Denne Verden at være den beste, råber

[✕](#) Han næsten af Sigte: og naar han nu og da erindrer det, yttre han en martrende Forlegenhed: enten gjør han her gandske vilkaarlige Slutninger, eller hans Beviser ere Sirkel-runde: Vi ville blandt andre Steder henvise til S. 46, hvor han ungefehr ræsonnerer saaledes: „Denne de fra- faldne Englers Residentz maae have været en særdeles fortreffelig herlig Residentz; allerhelst da den skulde være den beste af alle muelige Verdener, som af GUD kunde skabes; saaa vilde Faderen og, siger han S. 48, at Søn- nen skulde have et Rige, som skulde være det „allerforreffeligste o. s. v.“ Vi maae her anmærke, at denne Verdens sande Selvejer, som Han udtrykker sig, er Christus, og til at bevise det, anfører han Ps. 2, 7. 8. Denne Opdagelse gjør

☒ han sig ofte til gode med; men vi maae tilstaae, at vi hverken indsee, hvad alt dette egentlig vil

4

☒ 340

☒ sige, eller hvad Følgerne deraf kunne biedrage til hans Øyemeed — Men vi maatte vidt overskride Grændserne, om vi vilde anføre alle de Anmærkninger, som her kunde gøres: naar skulde vi komme tilbage igien, naar vi toge os for, at følge Forfat. igiennem hans mange adskillige Himle? hvor vidtløftige maatte vi blive, naar vi ville giennemgaae den Beskrivelse, han giver os om de faldne Engler, deres Oprør, den Tumult de anrettede paa Jorden, inden de bleve fordrevne o. s. v. En Beskrivelse, som ikke meget eftergiver hine Miltoniske i det forlorne Paradis! Hvilke Undersøgelser maatte vi ikke anstille, naar vi ville tale om det hellige Element, (η δοξα ογ Θεγ Rom. 3, 25.) ο: den Guds Søns Herlighed, hvis Indflydelse gjorde Verden, førend dens Beboere fordervede sig, til det lyksaligste Opholds Sted? Kort: vi maatte blive ligesaa uendelige, som Forf., naar vi vilde følge ham i alle hans Udsvævelser, der er ligesaa lange, som mange.

☒ No. 300.

☒ Fremmedes Tanker, eller Forsøg til Udbredelse af læseværdige og nyttige Oversættelser, samlede og udgivne for at bidrage til den Danske Staat-og Oeconomies Forbedring, samt Smagens Opkomst. Trykt hos P. H. Höecke,

5

☒ 341

☒ og selges hos Hr. Buch paa Nørregade for i Mk. 4 Ark 8vo.

☒ Vi kunde ingenlunde miskiende Værdien af flige oversatte Stykker i en Stat, som arbeyder paa sin Forbedring, og saadanne fremmede Sager skulde Patrioten glæde sig ved at købe frem for de mange hiemmegiorte, som i en lang Tid have ligesaa meget æklet de Fornuftiges Smag, som underholdt en Pebelmessig Nysgierrighed — nærværende Forsøg indeholder 1) Brevvexling om Aarsagen til Folkemængdens Aftagelse, (oversat af Montesqieus Persiske Breve). 2.) Anmærkning over de Romeres Agerdyrkning. 3.) Om Fattige og Tiggere. 4.) Om Agerdyrknings Skoeler. 5.) Om Mistbede — Vi have ogsaa ventet en Prøve af det, som skulde bidrage til Smagens Opkomst; dog det er vel giemt, indtil videre, da Forfatteren lover med Forsikring om Publikums Bifald (og det ønske vi ham) at fortsætte dette Arbeide. Oversættelsen falder let og Utvungen, og er, saavidt vi, uden at sammenligne den med Originalerne, kunde dømme, rigtig.

☒ No. 301.

☒ Betty, et Engelsk Fruentimmers ulykkelige Tildragelser. Trykt hos A. H. Godiches Efterleverske, og selges sammesteds for 1 Mk. 8 Skill. 8 Ark 8vo.

6

☒ 342 Om end Forfatteren eller Forleggeren opfylder nok saa mange Avis-Blade med Lovtaler over denne Roman, saa ville dog vel fornuftige og upartiske Dommere, naar de have læst den, ikke tilstaae den den mindste — Ney, kan dens lykkelige Korthed ikke regnes til en Fortjeneste, saa tilkiende vi den ingen. — Betty har vist nok ulykkelige Tildragelser, men vi interessere os slet intet deri, og det er vel den største Ulykke! — men hvorledes skulde vi? — Hendes Karakter kiende vi intet til, og Hendes Hændelser ere mestendeels alle saabanne, fom ere opkaagte i en hver gemeen Roman, og disse komme ligesaa hovedkulds paa, som de voldsomt udvikles. — En Og anden deriblandt synes at være af Forf. egen Opfindelse, men de udmærke ham tillige paa en saadan Maade, at alle, end og lidet smagefulde Roman-Elskere have stor Grund til for Fremtiden at slutte ham i Litaniat

☒ No. 302

☒ Et Efterstykke til Hyæne-Jagten udi een

☒ Handling. Oversat af det Franske. Dant veniam corvis, vexat censura Columbas. Trykt hos L. N. Svare og selges hos Møller og Jonge for 1 Mk. stor 4 Ark 8vo.

☒ Dette Efterstykke, som er tilskrevet JustißRaad Struensee, er Hyæne-Jagten værdigt; —

7

☒ 343

Proprietairer ere Hoved-Personerne i begge disse satiriske Skuespille; men saa afskyelig en Proprietair-Karakter, som Hyæne-Jagten skildrede os i en Trekholt, saa elskværdig og dydig er den, Hr. Redlig i Efterstykket besidder. — De Scener, som forefalde imellem denne Retskafne og adskillige af hans Bønder, vise os stedse Patrioten og Menneskevennen i Proprietairen, og ærlige, dydige og tillidsfulde Underhavende i Bønderne. — Trekholdt, som er nærværende ved disse smukke Optoge, føler intet uden de bitterste Bebreidelser indvortes, som undertiden frembryde i Ord — Og ved denne veltrufne Situation giver han os en Fyldestgjørelse, som kan ikke andet end være os kiær.

No. 303.

Tre merkværdige Breve, skrevne af den

Svenske Assessor Emanuel Svedenborg, som i 28 Aar har havt Omgang og talet med Englene og Aanderne, og angaaer nogle Efterretninger om hans Levnet og Skrifter. Oversatte paa Dansk for Liebhabere. Kiøbenhavn 1772, hos Hallager. Stor 1 og et halv Ark 8vo. Selges hos Hr. Boghandler Buch for 6 Skill.

Merkværdige ere vel disse Breve i sær deraf, at de have den merkværdige Svedenborg

8

344

til Forfatter — Deres Indhold har ellers ikke meget for Nysgierigbeden; Forf. melder om sine Forældre, Skiæbne, og hans da værende Forfatning, med hvilken han synes aldeles fornøyet; — Dog lader han os ikke glemme den besynderlige Sve- Denborg, i det han immer udsvæver tit sine Aabenbarelsen, og tiltaler sin Ven nu og da i et Aandeligt, men tillige meget tillidsfuldt Sprog. Vi lære og i disse Breve at kiende noget til de fleeste af hans udgivne Skrifter, hvoriblant han i sær anpriser sin aabenbarede Aabenbaring, som et Skrift, hvoraf man tydelig kan see, at han taler med Engler o. s. v.

No. 304.

Sandfærdig og troværdig Efterretning

om Hexernes Reife, til det berømte BloksBerg, paa St. Hans Nat; samt hvorledes man uden Fare selv kan faae det at see og erfare; — skrevet af Harald Diabolusky, Mester i den sorte Konst i Slavonien. Og nu oversat af den, som hader Overtroe. Trykt hos M. Hallager 1772. Stor et halv Ark 8vo. for 2 Skill, hos Boghandler Buch.

Ynkelige Forlegenhed! — Endelig maae vore Smørere tage deres Tilflugt til Bloksbiereg selv — men hvem ønskede dem ikke længe siden der? Har Forfatteren skrevet dette, som en Ha-

9

345

dere af Overtroe, kunde maaskee hans Hensigt regnes ham til en lille Fortjeneste; — men naar Han paa den anden Side fornærmer Smag og Ærbarhed endog hos de lidet kræsne, bør han tabe al vor Kredit.

No. 305.

Et gandske Nyt og i disse Tider meget nyttigt Project, eller en fuldstændig Afhandling, om Maaden at fortjene Penge paa; tilegnet de samtlige Høy- og Vellærde, disse Tidens Skribentere. Trykt hos M. Hallager 1772. 1 og et halv Ark 8vo. for 6 Skill. hos Bogh. Buch.

Gandske nyt er vel dette Project ikke, da vi alt i lang Tiid har seet mange Skibentere at gjøre det til deres; det bestaaer overhovedet deri, at man, ligesom Forfatteren, lover noget besynderligt paa Titelbladet, og siden giver Snak for Penge — Ja det synes virkelig, at den Tanke

om Maaden at fortjene Penge paa, har

foranlediget denne Satire, som, Titelen undtagen, (men hvor fristende er ikke ogsaa den!) fortjener liden Opmærksomhed.

No. 306.

Afskeds Tale til Dronningen, fra det

Danske Publico. Trykt og bekommes hos J. R. Thiele for 4 Skill, 1 Ark 8vo.

10

☒ 346 Skulde det ikke være en opkaagt Materie saa see vi ikke, hvad der i denne Piece kunde mishage end og Læsere af Smag. — Den prosaiske Deel af Stykket, (og den udgjør den største) forraader en ædel baade Tænke-og Skrivemaade, og de tillagde Vers forraade ikke uhældige Gaver til Poesien.

☒ No. 307.

☒ Helsingsers Indbyggers Tanker ved

☒ Dronningens Bortreise. Og AfskedS-Sang. Trykt og selges hos J. R. Thiele for 4 Skilling 1 Ark 8vo.

☒ Dette Stykke er i Indretning og Smag eens med næst foregaaende; kuns i Poesien synes dette at tabe noget ved Sammenligningen.

☒ No. 308.

☒ Adspredte Tanker, samlede ved Søkanten af Kronborg Fæstning, og opskrevne ved Dronning Caroline Mathildes Bortreise.— Kiobenh. hos Höeche for 2 Skill. et halv Ark 8vo.

☒ Denne Forfatt. giver os en fuldkommen Parodie af Tullins May-Dag, men uden at ytre for Resten, hvad der karakteriserer den Tullinske Aand — havde han gaaet sin egen Gang, var han maaskee bleven taalelig, men i det han fører os til Erindring sit store Mønster, bringer han os rillige til at tænke paa Fablen om Æselet, der klædte sig i Løve-Huden,

11

☒ 347 No. 309.

☒ Ortophili Tanker over Lægevidenskabens nærværende Tilstand og nødvendige Forbedring i Dannemark og Norge, skrevne den 19 Octob. 1771. In mundo nihil constat: in orbem vertitur orbis: quid mirum, recti quod fit in orbe nihil. Trykt hos P. H. Höeke, stor 3 Ark 8vo, og sælges for 12 Skill.

☒ Denne Ortophilus er i vore Øine intet andet end en medicinsk Philopatris Han ligner denne Erkefader til al den politiske Yngel, som trykker Staden, ey allene i sin udvortes Skikkelse lige indtil de voldtagne latinske Overskrifter; men fornemmeligen ogsaa i sin indvortes Natur og Værdie. Han har ligeledes vovet sig paa een af Statens mest magtpaaliggende Dele, som nok kunde behøve en almindelig Forbedring: han fremsætter med en priselig Frimodighed en Deel bekiendte og længe beklagede Sandheder: og han skildrer visse Misbruge med levende Farver. Men Han synes heller ikke at være allene bleven dreven af en gandske reen Nidkiærhed for Fædrenelandets Beste, og han burde have tvivlet lidt mere paa sit Kald til at prædike Lægevidenskabens Fordervelse. Vi hore tiere en fortørnet Doctor Medicince, eller en forurettet Landphysicus, end den patriotiske Læge, vi have ventet. Han svækker sine Grundes Vægt og Styrke ved de idelige Udfald

12

☒ 348

☒ paa Brødtyve, ved de aabenbare Modsigelser og anstødelige Urimeligheder, som Han blander dem med. — Hvad kan f. E. være meere modstridigt end det han siger paa den 7de Side: „at Lægevidenskabens ved Kiøbenhavns Universitet nu er bleven sat paa saadan en fod, at en Stu-

☒ dent ved at høre de Forelæsninger, som

☒ holdes, med Hielp af nogen Fliid, kan bringe sine Studeringer til Fuldkommenhed, uden at behøve udenlandske Reiser:" og det han strax legger til: „at formedelst Lærernes

☒ Faahed o. a. m. saa grundige Forelæs-

☒ ninger aarligen høres over visse Deele af Lægevidenskabens: at andre løsligen blive be-

☒ handlede og andre høres aldrig." Vi

☒ overlade Læsere at dømme, hvilket af disse tvende Steder er ugrundet. — Hvad kan være meere urimeligt, ja afsindigt end hans Forflag S. 12: at det burde strængeligen paalegges, at ingen Medicinsk Lærer maatte befatte sig med den udøvende Lægekonst eller i nogenmaade have Tilsyn Med de Syge: "Ligesom en god anatomisk, pathologisk, eller semeiotisk Lærer, aldrig behøvede andre subsidier end Bøger! Ligesom det syge menneskelige Legeme ikke var den beste, den umisteligste Autor for saadanne Mænd! En Professor af den udøvende Lægekonst, der ikke torde have Patienter; der ikke torde ved de Syges Sen-

13

☒ 349 ge dagligen forøge sine Indsigter, med egne øyne følge Naturens Gang, og af egen Erfarenhed bestemme det Sande og det falske i sine og andres Begreb; der var forbunden til at opkaage trykte og udtrykte Autorer; saadan en vilde forekomme os som en Amme, der tygger Mad for det Barn, den burde at føde med sin egen Melk. Saadant et Project bør at staae ved Siden af HvalfiskeFangsten paa den gamle Kongevej. — Hr. O. opholder sig over den langsomme Afhandling af Anatomiens Deele; men det heder her saavel som i andre Ting! sar cito, si sat lårbens. Vi holde en

☒ langsom, men grundig og retskaffen me- thode i disse Videnskabers Afhandling, for langt meere nyttig og berømmelig, end en flygtig Ge- svindighed og en løslig Korthed. Han viser overalt en haandværksmisundelse og et indgroet Had til de saa kaldte Vundlæger: Han bemærker, at der ere fleere Uvidende iblant disse end iblant Doctorerne, hvilket dog er Hee! naturligt, da hines Antal er saa meget større end disse: og han røber heri fornemmeligen sin pseudopatriotismus, da alle de, som oprigtigen ønske Lægevidenskabens Opkomst, laste den hadefulde Deelning imellem begge Slags Læger dg tilstaae, at den Mand, der besidder en taalelig Grad af Indsigt og Erfarenhed i Chirurgen og Medicinen tillige, er en nyttigere Borger for Staten end

14

☒ 330

☒ mangel en Doctor Medicinæ. En heldig Forbindelse af begge Deele i en Person, haver Verden seet mange ypperlige Exempler paa, og Kiøbenhavn i sær har ejet en Vundlæge, hvis Habilitæt i det medicinske Fag vi tilønske Hr. Ortophilus for paa engang at sikkre hans Udkomme imod de smaa bundlægers Indgreb. — I det øvrige er denne piece ikke ilde skreven og aldeles ikke uden sine Fortjenester. Dog tvivle vi meget, om alle hans fromme ønsker og velmeente Forslag vilde have kunnet bevirke en saa nyttig og saa almindelig Forbedring i Lægevidenskabernes Tilstand, som den det K. Collegium Medicum, længe før nogen Or- tophilus havde gjort et Udkast til, og som vi ønske maae komme i Stand.

☒ No. 310

☒ Et kort Forsøg. esaiæ Bierg, eller Kirkens tilkommende store Lyksalighed ved den Jødiske Nations Omvendelse til JEsuism, viist af Pro- pheten Esaiæ 2 Cap. 2, 3 og 4 Vers, af Asmund Reutz, forrige Capellan til Eids Kald i Vergens Stift i Norge. Kiøbenh 1772. Trykt hos Svare, og selges hos Pelt og Mad. Kannevorss, tilligemed den Følgende for 1 Mk. 4 Skill. Dette Stykke er 3 og et halv Ark 8vo.

☒ Af Titelen sees, hvilken Gienstanden er for Forfatterens korte Forsøg: han fremsætter den siden i Afhandlingen, og vil gotgiøre dens Sand-

15

☒ 351

☒ Hed of 4 Aarsager: 1.) Fordi den Jødiske Nation da skal besynderligen indlemmes i den Christen Kirke. 2.) Fordi Hedningene skal ved den Leiligyed omvendes. 3.) Fordi Gud skal bruge sit Retfærdig- heds Riis for at straffe Hedningerne, og 4). Fordi den deilige Fred paa en besynderlig Maade skal herske i Guds Stater. — Disse Grunde søger han at fastsætte, og bruger dertil de Steder af Skriften, som almindelig anføres for den Meenings Bestyrkelse. — Hverken Har forsat. bragt noget nyt Probleme for Lyset, ey heller Har han, saavidt vi vide, i Henseende til beviiserne, lært os noget foruden det gamle og trivielle — Hvad Jødernes Omvendelse angaaer, da beraaber han sig her meget paa Pauli Skrivelse til Romerne, i sær det 11 Cap. af samme, og erindrer dets Overeenstemmelse med adskillige Steder i det gamle Testamentes Skrifter. Forfatterens tæn- kemaade er ellers ikke uordentlig, hans Stil er mid- delmaadig, og de Indsigter og den Grundighed, han yttre, ligesaa.

☒ No. 311.

☒ Maalet, hvortil gud skabte Menne-

☒ sker, forestillet i en Tale, holden i Domkirken til Aftensang paa Fastelavns Søndag 1772, Af Asmund Reutz. Trykt hos L. N. Svare. Stor 2 et fiendendeel Ark 8vo. faaes paa oven

16

☒ 352 berørte Steder tillige med foregaaende Forsøg for den anførte Priis.

☒ Vor Forfatter synes at have den Feil, af han gierne lover større Ting, end han kan fuldkommen holde. — I foregaaende Abhandling spoerede vi noget saadant i hans almindelige og lidet grundige Betragtninger: og denne Tale overtyder os næsten gandske derom. Han tiltaler os med disse levende Ord: Vi ville betrag-

☒ te denne store Sandhed, at menneskene ere skabte og igienløste, for engang at føres frem for Gud. Egentlig lover han os her mere, end Textens Ord berettede ham til, og andet end det, han siden fremsetter

os til Betragtningens Gienstand, som indeholdes i disse 2de

☒ Stykker: 1.) Hvad der udfordres paa bor Side, for at kunde fremkomme for Gud. 2.) Hvem vi have at tilskrive, at vi kan blive førte frem for Gud, endskiønt vi ere de alleruværdigste. — Disse

☒ 2de Sætninger kunne vi ikke udlede uden af Forf. Forlegenhed med sin Hoved-Sætnings Behandling.— Han fik her en vid Betragtning Mark, den heele saliggjørelsens Orden, og han betjener sig og af denne Fordel, og præker nu for os i en ganske almindelig Tone om bekiendte og trivielle Sandheder.